UNITATEA SPAȚIULUI ACADEMIC ROMÂNESC: DE LA COOPERARE INSTITUȚIONALĂ LA REÎNTREGIREA FIREASCĂ A ACADEMIEI ROMÂNE

Academician **Ion TIGHINEANU**
Președintele Academiei de Științe a Moldovei
© 2026. Drepturile de autor aparțin autorului. Licență: CC BY 4.0.

Sunt momente în istoria unei instituții când aniversarea depășește semnificația unei comemorări a trecutului și devine o reflecție asupra destinului său în istorie. Astăzi, la 160 de ani de la fondarea Academiei Române, ne aflăm în fața unei asemenea clipe memorabile.

Când, în anul 1866, întemeietorii Academiei au pus temelia acestei instituții, ei au conceput-o deopotrivă ca un for al științei și culturii și ca o instituție a unității spirituale a românilor, un spațiu în care, în spiritul viziunii eminesciene, unitatea limbii și culturii române să se afirme dincolo de granițele politice ale vremii. Privind astăzi parcursul acestei instituții, putem afirma că Academia Română a fost nu doar martoră a istoriei noastre de după 1866, ci și unul dintre marii ei arhitecți spirituali.

Mai mult decât atât, se poate afirma că Academia Română a anticipat, în plan cultural și spiritual, unitatea politică a românilor. Prin reunirea, sub cupola sa, a elitelor din toate provinciile istorice românești, Academia Română a făcut posibilă cristalizarea unei Românii culturale unificate încă de la începuturile existenței sale, cu mult înainte de înfăptuirea statului național unitar de la 1918. În acest sens, Academia a avut, încă de la întemeiere, o vocație profundă a unității naționale.

Basarabia și Academia Română – o legătură istorică

În această perspectivă, trebuie subliniată prezența Basarabiei în Academia Română încă din primele etape ale dezvoltării sale. Nu este lipsit de semnificație faptul că printre membrii fondatori ai Academiei s-au aflat și reprezentanți ai Basarabiei, ceea ce confirmă caracterul integrator al instituției și misiunea sa de a exprima unitatea poporului român. Numeroase personalități originare din acest spațiu au contribuit, de-a lungul timpului, la afirmarea culturii române și la consolidarea prestigiului Academiei. Printre acestea se numără Alexandru Hâjdău, Constantin Stamati, Ion Inculeț, Ștefan Ciobanu și Pantelimon Halippa – personalități care au demonstrat, prin activitatea lor, că spiritul românesc nu poate fi limitat de frontiere.

Continuitatea spiritului academic

Secolul al XX-lea a adus, după cum știm, numeroase provocări istorice. Evoluțiile geopolitice au generat separări instituționale și perioade de izolare intelectuală. Cu toate acestea, continuitatea limbii, culturii și gândirii românești nu a fost întreruptă. Chiar și în momentele cele mai dificile ale istoriei, comunitatea intelectuală a păstrat conștiința apartenenței la același spațiu cultural și spiritual.

Academia de Științe a Moldovei, creată într-un context istoric dramatic, a avut o misiune complexă și adesea dificilă. În pofida constrângerilor ideologice ale epocii, ea a reușit să păstreze, să dezvolte și să transmită generațiilor viitoare tradiția științifică și culturală a românilor din acest spațiu. Tocmai această continuitate a făcut posibilă reluarea, după 1990, a unui dialog academic firesc între București și Chișinău.

Relansarea cooperării academice

În ultimele decenii, relațiile dintre Academia Română și Academia de Științe a Moldovei au cunoscut o dezvoltare constantă. Schimburile academice, proiectele de cercetare comune, manifestările culturale și științifice organizate împreună au contribuit la consolidarea unei colaborări durabile. Totuși, trebuie spus că în ultimii ani această cooperare a cunoscut o intensificare fără precedent. Dialogul instituțional dintre cele două academii s-a consolidat, iar inițiativele comune au căpătat o dimensiune strategică. Am început să privim colaborarea academică dincolo de dimensiunea unui simplu schimb de experiență, ca pe un proiect comun de dezvoltare a spațiului românesc al cunoașterii.

În urmă cu trei ani, cele două academii au elaborat un plan de acțiuni comune, vizând marcarea împreună a unor repere identitare și culturale fundamentale, precum Ziua Culturii Naționale și Ziua Limbii Române, dar și a altor momente simbolice ale calendarului nostru spiritual. Această consecvență a cooperării arată că nu ne aflăm în fața unor gesturi conjuncturale, ci în cadrul unui proces de apropiere durabilă, întemeiat pe valori comune și pe asumarea adevărului istoric.

Rețeaua Academiilor din Spațiul Românesc

Un moment important în acest proces îl reprezintă crearea unei rețele de cooperare între academiile din spațiul românesc, concretizată în Consiliul Academic Român (CAR)

Acest Consiliu reunește Academia Română, Academia de Științe a Moldovei și Academiile de ramură din România – Academia de Științe Juridice, Academia de Științe Medicale, Academia de Științe Tehnice și Academia de Științe Agricole și Silvice „Gheorghe Ionescu-Șișești".

Prin această inițiativă, pentru prima dată în istoria recentă, instituțiile academice din spațiul românesc se regăsesc într-un cadru comun de cooperare strategică. Această apropiere depășește semnificația unei simple inițiative instituționale și reflectă o realitate mai profundă: existența unei comunități academice românești unite prin valori, tradiții și responsabilități comune.

Știința ca limbaj al unității

În lumea contemporană, știința are o dimensiune universală. Cercetătorii colaborează dincolo de granițe, iar marile provocări ale secolului XXI – schimbările climatice, revoluția tehnologică și inteligența artificială, securitatea energetică, transformările geopolitice, crizele sanitare, demografice și sociale – pot fi abordate doar prin cooperare. În acest context, consolidarea cooperării academice în spațiul românesc reprezintă o investiție strategică în viitorul cunoașterii.

Un exemplu relevant este inițiativa comună de lansare, în spațiul românesc, a Deceniului Internațional al Științelor pentru Dezvoltare Durabilă (2024–2033), sub egida Academiei Române, a academiilor de ramură și a Academiei de Științe a Moldovei. Prin această inițiativă s-a dorit să se transmită un mesaj clar: știința nu separă, ci unește.

În același spirit se înscrie și declararea oficială a anului 2025 drept Anul Mihai Eminescu, la inițiativa comună a Academiei Române și a Academiei de Științe a Moldovei. Acest gest a avut, dincolo de valoarea comemorativă, o profundă semnificație simbolică, reafirmând unitatea de limbă, de cultură și de destin a românilor de pretutindeni. Eminescu rămâne, din această perspectivă, nu doar poetul național, ci și una dintre marile conștiințe ale unității noastre spirituale.

Spre reîntregirea firească a Academiei Române

Privind aceste evoluții în perspectivă istorică, putem observa că ele nu reprezintă o construcție artificială, ci o revenire la logica originară a Academiei Române. Academia Română a fost întemeiată ca o instituție a unității culturale și spirituale a românilor. În acest sens, consolidarea spațiului academic românesc poate fi privită ca un proces firesc de reîntregire a acestei comunități intelectuale.

Nu vorbim despre o transformare instituțională abruptă, ci despre o evoluție naturală, bazată pe dialog, cooperare și valori comune. Academia Română a fost, în esența sa, Academia tuturor românilor.

Totodată, această apropiere continuă dintre instituțiile academice de pe ambele maluri ale Prutului se înscrie organic și în parcursul european al Republicii Moldova, favorizând armonizarea instituțională, deschiderea orizonturilor spirituale și reconectarea unor spații istorice și culturale fragmentate în mod artificial. Din această perspectivă, unitatea academică devine, deopotrivă, o expresie a fidelității față de trecut și o formă lucidă de pregătire a viitorului.

Academia Română la 160 de ani

La 160 de ani de la fondare, Academia Română rămâne una dintre cele mai prestigioase instituții culturale și științifice din Europa. Prin activitatea sa, ea a contribuit decisiv la afirmarea limbii române, la dezvoltarea culturii și la consolidarea identității noastre. În același timp, Academia Română continuă să joace un rol esențial în orientarea dezvoltării societății românești, într-o epocă marcată de transformări rapide și provocări globale.

În acest context, unitatea comunității academice românești devine o resursă strategică pentru viitor. Ea înseamnă memorie comună, dar și capacitate comună de acțiune; solidaritate simbolică, dar și proiecte instituționale capabile să dea substanță unei viziuni comune asupra destinului nostru.

Concluzii

În spiritul lui Mihai Eminescu, care a văzut în limbă și cultură temelia unității noastre, Academia Română continuă să fie instituția chemată să păstreze și să cultive această unitate. Iar apropierea tot mai puternică dintre Academia Română și Academia de Științe a Moldovei arată că reîntregirea spirituală, culturală și științifică nu mai este doar un ideal, ci un proces deja în curs, clădit prin responsabilitate, continuitate și fidelitate față de adevăr.

Așadar, Academia Română rămâne, după 160 de ani, conștiința vie a unității spirituale a românilor și simbolul acestei unități sortite dăinuirii.

ODĂ ACADEMIEI ROMÂNE

În glia strămoșească,
ce doine dulci îngână,
S-a înălțat un templu
din spirit și cuvânt;
Aici au prins aripi
gândirea cea română,
Credința și adevărul,
în veșnic legământ.

Din Nistru pân' la Tisa
a curs aceeași limbă;
Chiar de erau răzleți,
cuvântul i-a unit.
Da, marile furtuni
istoria o schimbă,
Dar neamul românesc
rămâne neclintit.

Când timpul ridicase
granițe între frați,
Iar puntea unității
se regăsea-n cultură,
Academia strânse,
în templul de-nvățați,
Lumina națiunii
și sfânta ei scriptură.

Și astăzi, când, din nou,
sub semnul înfrățirii,
Suntem toți împreună,
deși avem hotar:
Știința ne arată,
în mersul devenirii,
Că viitorul nostru
e-n spirit solidar.

Mergând în pas cu imnul
„Deșteaptă-te, române!",
Ghidată de Luceafăr
pe drumul propășirii,
Academia Română
a fost și va rămâne
Simbolul unității
sortite dăinuirii.

Acad. **Ion TIGHINEANU**

Școala de vară „Calea spre descoperiri științifice", organizată în comun
de Academia de Științe a Moldovei, Academia Română
și Academia Tinerilor din Moldova.
Chișinău, 27 august 2024.